SVĚT PODLE CHRISTOPHERA (OČIMA AUTISTICKÉHO CHLAPCE)
World by Christopher (Eyes of Autistic Boy)

Jana BEDNÁŘOVÁ

Abstrakt
Kniha Marka Haddona *Podivný případ se psem* je autentická výseč určitého časového období života chlapce, který prožívá „svým způsobem", tj. odlišným autistickým pohledem, vyhrocené situace v rodině a svém okolí. Příspěvek je mapováním této „abnormality", přičemž hlubší zkoumání nás vede k zamyšlení, nakolik jsou rodiče dítěte semleni řadou absurdních situací, do kterých se dostali částečně vlastní nedokonalostí, ale i projevy autismu dospívajícího dítěte.

Klíčová slova: autismus, Aspergerův syndrom, sociální vyčlenění, verbální a nonverbální komunikace, empatie, sebereflexe

Abstract
Mark Haddon's book *The Curious Incident of the Dog* is an authentic part of a certain period of life of the boy, who experiences "in his own way", i.e., a different autistic perspective, an extreme situation in the family and his surroundings. The contribution presents the mapping of this "abnormality", while deeper exploration leads us to focus on the parents of the child, who are slashed through a number of absurd situations owing partly to their own imperfections as well as autism of their teenage child.

Key words: autism, Asperger syndrome, social exclusion, verbal and non-verbal communication, empathy, self-reflection

Úvod

Podivný případ se psem je kniha anglického autora Marka Haddona, příslušníka britské střední generace,[1] která vyšla v Anglii v roce 2003 s názvem *The*

[1] Mark Haddon (26. 9. 1962, Northampton, Anglie) je prozaik, básník, ilustrátor a televizní scenárista, který se prosadil především svou rozsáhlou a oceňovanou tvorbou pro děti a mládež. Po absolvování studií anglické literatury na Uppingham School a Merton College v Oxfordu vystřídal několik zaměstnání, mimo jiné pracoval s tělesně a mentálně postiženými dětmi i dospělými, což zúročil právě ve svém nejslavnějším románu *Podivný případ se psem*. V roce 2003 Mark Haddon získal cenu Best Novel v rámci ocenění The Costa / Whitbread Book Awards za novelu *Podivný případ se psem* (The Curious Incident of the Dog in the Night-Time), vydaný v originále roku 2003, a v následujícím roce za stejný titul ocenění Best First Book, udělované jako součást The Commonwealth Writers Prize. Haddon žije v Oxfordu se svými dvěma syny a manželkou Dr. Sos Eltis, která je profesorkou anglické literatury na Brasenose College v Oxfordu. Román *Podivný případ se psem* je věnován právě jí. Mark Haddon patří k nejtalentovanějším a nejplodnějším britským prozaikům

Curious Incident of the Dog in the Night-Time. Téhož roku vyšla tato kniha u nás v překladu Kateřiny Novotné v nakladatelství Argo. Je zřejmé, že příběh, který byl dle autora psán pro dospělé, zaujal odbornou i laickou veřejnost do takové míry, že za ni dostal několik literárních ocenění: Whitbread Book of the Year, Cenu spisovatelů v kategorii Nejlepší kniha, a také cenu Guardian. Ale především se kniha zabydlela i v literatuře pro děti a mládež, což svědčí o schopnosti nahlédnout problém mnoha úhly pohledu, přičemž identifikační posun od hlavního hrdiny k vedlejším postavám nevyvolává ve čtenáři zásadní problém. Je zajímavé, že autor od tvorby pro děti plynule přešel k psaní pro dospělé. Umožnila mu to problematika, která je v popředí jeho zájmu, a to soužití v současné rodině, ať už úplné nebo nějak narušené, či zcela rozbité.

1 Tematika a motivy jednání postav některých děl

Přestože novela *Podivný případ se psem* se řadí k dílům nejznámějším, podívejme se na tematiku, případně motivy jednání postav ze dvou dalších významných děl, přičemž lze najít svorník pro všechna tři díla, kterým je variabilita a typové proměny současné rodiny, kterou utváří jednotliví aktéři s více či méně psychickými odchylkami a vztahovými zvláštnostmi.

V románu *Problémové partie* (Argo 2007)[1] autor popisuje „s řemeslnou bravurou, anglickou uměřeností i suchým humorem" (Děkanovský 2008, s. 18) průběh několika dnů v létě, které se bezprostředně týkají jedné klidné středostavovské rodiny. Postavami v příběhu jsou čerstvý penzista George se svou manželkou Jean, kteří jsou šokováni, když jim dcera Katie přijde říct, že má před svatbou. Budoucího zetě téměř neznají a nezdá se, že by přátelsky zapadl do rodiny. Proto svatbu dcery s ním vnímají jako téměř nepřekonatelnou překážku v jejich už tak složitém životě. S tím, že je syn Jamie homosexuál, se už smířili. Co se právě postavy Jamieho týče, jeho popis „a románové zobrazení jeho tužeb, starostí i radostí dělá právě svou normálností pro emancipaci příslušníků této minority možná daleko více než veřejná prohlášení a odborné studie" (Děkanovský 2008, s. 19). Rodiče se už smířili s tím, že Katie po rozvodu vychovává syna sama, ale pomyšlení na svatbu s „takovým buranem", jakým je Ray, nemohou unést.

---

mladší generace. Napsal patnáct knih pro děti a získal několik literárních ocenění. Jak je výše uvedeno, Whitbreadova cena za rok 2003 se řadí k nejvýznamnějším.

[1] Román *Problémové partie* (A Spot of Bother) vyšel v originálu i překladu v roce 2006.

Podobnost s dílem *Podivný případ se psem* můžeme najít například v psychickém rozměru některých onemocnění, depresích, syndromu prázdného hnízda, ale také v nevěře, vztazích v rodině a lásce mezi manžely. O každé z postav v příběhu se postupně dozvídáme, jaké jsou jejich slabiny a problémy a fakt, že ač navenek jejich vzájemný vztah vypadá skoro ideálně, ve skutečnosti mezi nimi vládne nedostatek komunikace. Haddon píše realisticky, „všemu, co se v knize děje, se dá uvěřit, všechno se může stát" (Těthalová 2008, s. 59). Tento titul byl adaptován do filmové podoby v roce 2009.

Červený dům (Argo 2014) je příběh, v němž vystupuje Richard jako bohatý lékař, který zve svou odloučenou sestru Angelu s rodinou na společnou týdenní dovolenou na anglickém venkově. Richard je čerstvě znovu ženatý, čímž „získal" svéhlavou nevlastní dceru. Angelin manžel je v jeho očích naprosto neschopný a jejich tři děti jakoby k Angele vůbec nepatřily. Vše je připraveno a sedm dní plných stresu, hněvu, zášti a viny může začít. Nicméně díky autorovým vypravěčským technikám příběh zdaleka není tak jednoduchý, jak se může zdát. Je vyprávěn střídavě všemi hrdiny, a tak jsou čtenáři nabízeny odlišné pohledy a názory na tytéž situace. Autor se zde věnuje podobám současné rodiny jako celku, ať už fungujícího či nikoliv. S každou postavou přicházíme na to, že její vyobrazení je vcelku reálné. Soucítíme s nimi, rozumíme jim, máme pro jejich chování pochopení… Je to proto, že si uvědomujeme, že ani my nikdy neporozumíme všem členům své rodiny úplně a ve všem.

Podivný případ se psem (2003) je detektivní novela, která si své čtenáře získala okamžitě, jakmile vyšla. Hlavní postavou je Christopher, patnáctiletý chlapec postižený Aspergerovým syndromem, tedy specifickým druhem autismu. Svět kolem sebe vnímá odlišně a často „normální" jedince cíleně sleduje a humorně glosuje. Díky tomu se v příběhu nesetkáme jen s vážnými pasážemi, ale také s odlehčenými momenty. Podle Petra Pýchy (2004, s. 15) je zmíněný román „mistrovským kouskem mladého anglického prozaika Marka Haddona, kouskem objevným, který podle odborníků věrně přibližuje duši autistů, promyšleně vystavěným a čtenářsky atraktivním". Christopher je nadaný na matematiku a přírodní vědy, ale zároveň je velkým fanouškem detektiva Sherlocka Holmese. Jako by byl inspirován Psem baskervillským, začíná vyšetřovat svůj vlastní – podivný – případ se psem. Když jednoho dne najde sousedčina psa probodnutého vidlemi, vrhne se do pátrání po pachateli. Cítí, že takový zločin by měl být potrestán. Příběh se dočkal divadelní adaptace, jejíž premiéra proběhla 2. srpna 2012 v Národním divadle (National Theatre) v Londýně a plánuje se také filmové zpracování.

2 Podivný případ se psem

2.1 Tematická analýza a interpretace díla

Podivný případ se psem je kniha ojedinělá právě úhlem pohledu hlavního hrdiny, který je vlivem příznaků poruchy vývoje mozku jiný, zvláštní a pro běžné lidi těžko pochopitelný. Aspergerův syndrom je řazen mezi poruchy autistického spektra a teprve v roce 1992 byl zařazen mezi diagnózy s nevyléčitelnou prognózou. Na rozdíl od autistů si svou jinakost uvědomují a je zdrojem jejich trápení a utrpení. V současné době nejsou přesně známy příčiny vzniku této poruchy. Je však jasné, že se na ni podílí geny a jejich mutace, jde tedy o poruchu vývoje mozku[2].

Mezi největší problém lidí s Aspergerovým syndromem je sociální vyčlenění ze společnosti. Příčinou je celá řada projevů, které autor dokázal dešifrovat a v uvěřitelné podobě předložit čtenáři. Ve vztahu k ostatním lidem se projevuje úzkost a obava, jak si můžeme přečíst v následujícím úryvku:

„Mně trvá dlouho, než si zvyknu na lidi, které neznám. Například když se ve škole objeví nějaký nový člen sboru, nepromluvím na něho týdny a týdny. Jenom ho pozoruju, dokud neuznám, že není nebezpečný. Potom mu dávám otázky o něm samotném, jako jestli má domácí zvířata a jaká je jeho oblíbená barva a co ví o vesmírných expedicích Apolla, a nechám ho nakreslit plánek jeho domu a zeptám se, jaký typ auta má, a tak ho poznávám. A potom mi už nevadí, že jsem s ním v jedné místnosti, a už ho nemusím pořád hlídat.“ (Haddon 2003, s. 47).

Hloubka *nedůvěry*, která je charakteristická pro lidi s poruchami autistického spektra, je pro nás, sociální typy, nepředstavitelná. Samozřejmě tato nedůtklivost zasahuje vztahy na všech úrovních, nejbližší rodinu nevyjímaje. Rovněž neschopnost komunikovat nonverbálně ani dešifrovat poselství řeči těla ostatních je pro trpící Aspergerovým syndromem zdrojem napětí a frustrace:

---

[2] Autismus (sebevztažnost, z řec. autos = sám) znamená nepřístupnost pro kontakt. Na základě spojení vrozených a v raném dětství získaných příčin nemohou autistické děti brát své rodiče a sourozence emocionálně jako objekty poskytující ochranu, útěchu a podporu. Velkou pozorností místo nich často zahrnují své neživé okolí, nutkavě opakují určité rituály, nebo propadají panice, je-li nějaký předmět v dětském pokoji na jiném místě. Autismus se může projevovat velmi odlišnou silou; odpovídající prožitkové kvality nejsou zcela cizí i mnoha zdravým, kteří například na vědomě připravované stěhování reagují neočekávaně prudkou depresí. V těžkých případech se děti nenaučí správně mluvit, rozvíjejí se u nich bizarní poruchy chování a různé zábrany (Schmidtbauer 1994, s. 17).

„Z lidí jsem zmatený. Je to ze dvou základních důvodů. První základní důvod je, že lidi hodně mluví a přitom nepoužívají slova. Siobhan říká, že když zvednete jedno obočí, může to znamenat spoustu různých věcí. Může to znamenat ,,chci se s tebou vyspat" a může to taky znamenat ,,myslím, žes právě řekl hroznou pitomost." (ibid., s. 24).

Autor představuje jednotlivá témata, která jsou pro autisty problémem, situačně, a to s pevně provázaným systémem dějových prvků, která na sebe navazují. Máme tedy před očima autentickou postavu, jejíž chování nevybočuje z rámce daného autistickou poruchou, ale zároveň je to postava ryze lidská, a to se všemi atributy dospívajícího lidství. Právě tato symbióza, zcela oproštěna od jakéhokoli zjednodušování je podle mého názoru největší devizou příběhu.

Chlapec je schopen určité *sebereflexe*, když základní pocity, jako je např. smutek a štěstí, dokáže rozlišit a říká: *„[…] šťastný jako když jsem ve 3 nebo 4 hodiny ráno ještě vzhůru a můžu se procházet sem a tam po ulici a představovat si, že jsem jediný člověk na celém světě"* (ibid., s. 8). Z úryvku je patrné, že hrdina nemá touhu navazovat vztahy s lidmi, že dokonce mu interakce s nimi nepřináší uspokojení, spíš naopak.

2.2 Psychologické pojetí postav

Základním tematickým plánem díla je snaha Christophera zjistit, kdo obzvlášť surovým způsobem, a to vidlemi, zabil psa Welingtona, kterého měl rád. Svým zcela specifickým způsobem se rozhodne vypátrat, kdo se dopustil hrůzného činu. Aniž by tušil, svou detektivní anabází nejen usvědčí jako vraha svého otce, ale pomůže vyřešit i dlouhodobý vztahový problém mezi rodiči. Příběh *Podivný případ se psem* na malé ploše mapuje nejen autistický svět Christophera, ale rozehrává drama jednotlivých aktérů, a zároveň celé rodiny ve vztahové krizi, *v* které se rodiče ocitli a která zcela jistě souvisela s psychickou zátěží, kterou interakce s dítětem, trpícího Aspergerovým syndromem, přináší.

Otec, který jistě miluje svého syna a dokáže přizpůsobit své chování jeho potřebám, se pomalu zaplétá do lží a následně ztrácí i jeho důvěru. Nepochopitelnost motivů, neschopnost elementární empatie vůči otci a nakonec i strach z něho, vyhánějí Christophera z domova.

Cesta za matkou, která je pro chlapce zároveň iniciační cestou, je pro hrdinu nesmírně těžkou zkouškou, ale zároveň otázkou života nebo smrti. Až takto je vyhrocený motiv potřeby mateřské lásky, kterou chlapec už jednou ztratil, když

mu otec zalhal, že maminka zemřela. Přestože v jeho očích není dokonalá pro časté výbuchy zlosti a hněvu, když očividně nezvládá chlapcovy „vrtochy", je nesmírně důležitou postavou v jeho životě, protože spolu s otcem vytváří stabilní kousek světa, v kterém má všechno svůj řád, na který je chlapec nejen zvyklý, ale i závislý. Relativní klid zranitelné nervové soustavy chlapce je přímo úměrný neměnnosti prostředí, a to i vztahových vzorců nejbližší rodiny.

Oba rodiče jsou si vědomi tíhy této zodpovědnosti a oba, každý v jiném slova smyslu, selhává. Prožívají rozčarování nad sebou samými, jakých kroků jsou v mezních situacích vůbec schopni. Paradoxně jejich vztah zachraňuje sám Christopher, když se matka rozhodne vrátit se s ním domů.

Oba tematické plány, a to pochopení motivů jednání a reakcí člověka, trpícího Aspergerovým syndromem, a na druhé straně rozpad rodičovského vztahu v důsledku obrovské zátěže při soužití s takovým dítětem, spíš spadají do témat literatury pro dospělé, přičemž z nich mohou čerpat rodiče, příbuzní, ale i vychovatelé a učitelé a všichni, kdo přicházejí s takovým dítětem do styku. Nicméně četba *Podivného případu se psem* může být přínosem i dětem a mládeži, a to v rovině poznávací (postižení), empatické, motivační, hodnotové atd.

2.3 Mýtus jako zrcadlo lidského jednání

Hovoříme-li o rozpadu rodičovského vztahu v důsledku zátěže při soužití s handicapovaným dítětem, vezměme také v potaz *mýtus* jako prvotní svépomocnou psychologii. Rodinnému životu je zasvěceno množství mýtů, protože je tou nejzákladnější životní zkušeností. Vykreslují dynamiku rodinných vztahů v jejich nejvlastnější podobě, se všemi radostmi, bolestmi a spletitostmi. Často jsou společným jmenovatelem *velká očekávání*. Pokud bychom i v našem příběhu o Christopherovi viděli určité zklamání rodičů z postižení chlapce a následně velmi obtížné rodinné interakce mezi manžely okořeněné vzájemným nepochopením, dojdeme k mýtu o Héře a Hefaistovi.

Příběh Héry a Héfaista vypráví právě o rodičovských očekáváních. Zeus a Héra, nejvyšší božský pár, počali svého syna Héfaista z přemíry vášně ještě před sňatkem (Day 2007). Dítě se však bohužel narodilo jako postižené a Héra se cítila zahanbená, že při vší své kráse a vznešenosti mohla porodit tak nedokonalého potomka. Svrhla ho z vrcholu Olympu do moře, ale tam se ho ujala Thetis, vládkyně moře. Jako jeden z mála příběhů o bozích končí tento příběh šťastně. Héfaistos nakonec dojde uznání pro své nesmírné nadání a dostane se mu také

čestného postavení v rodině. Než si je však zaslouží, musí trpět, a jeho utrpení je nespravedlivé.

Příběh vypráví o tom, jak bychom často chtěli, aby naše děti nebyly samy sebou, ale spíše odrazem nás samých. Bez ohledu na to, čím jsme nebo bychom chtěli být, doufáme, že naše děti dojdou dále než my. Než objevíme jejich skutečnou hodnotu, častokrát je zraňujeme. Ani v mýtu není Héra navěky krutá a odmítavá, není imunní vůči pocitům odpovědnosti ke svému potomstvu. Je jen marnivá a soustředěná na sebe, stejně jako bývají lidé: „Héfaistos jí připomněl nepromlčitelný rodičovský dluh, který v lidském měřítku vnímáme jako provinění." (Green, Sharman-Burke 2001, s. 18).

Cítíme-li vůči vlastním dětem vinu, patrně v hloubi duše víme, že jsme se provinili a nerozeznali skutečnou povahu a hodnotu dítěte. Budeme vysvobozeni teprve tehdy, až si uvědomíme, jak jsme zacházeli s těmi, o nichž tvrdíme, že je milujeme, a až jim místo očekávání nabídneme přijetí.

Děti odpouštějí rodičům mnohá opomenutí a nároky, pokud vědí, že byly spáchány neúmyslně, a pokud rodiče dají najevo lítost a pochopení. Héfaistův příběh nás učí, že rány utrpěné v dětství nejsou nevyléčitelné. Povzbuzuje nás, abychom hledali skutečnou hodnotu těch, kteří jsou našimi nejbližšími, i když nesplňují naše představy o tom, jací by měli být.

2.4 Vztahy narušené projevy nemoci, postižení

Vraťme se však k příběhu s dospívajícím hrdinou, který se odlišuje od většiny vrstevníků a snaží se zorientovat v lidské společnosti, i když právě v sociální oblasti má největší problémy. Pochopitelně se to odráží doma, kde tráví nejvíc času a kde si vytváří bližší vztahy. Otec Christophera, který se momentálně sám stará o chlapce a denně péčí o něj stvrzuje, že mu na něm upřímně záleží, je momentální krizovou situací natolik zaskočen, že se vztah mezi ním a synem beznadějně vyostřuje. Série lží, které mu předkládá a do nichž se stálé více zaplétá, je motivována strachem z odcizení a z hrozící totální ztráty blízkého vztahu s ním: především jde o zamlčení skutečnosti, že je matka opustila, že odešla s milencem. Paradoxem je, že předpokládal menší psychickou újmu, když chlapci oznámí, že zemřela. Otec Christophera bojuje sám se sebou a s představami, jak asi bude syn reagovat na jeho četná selhání, která se nabalují a z kterých není možné jen tak vystoupit a říct pravdu.[3] Vyčerpaná nervová soustava ze styku s dítětem, které

[3] Zajímavou tezi k mužské adolescenci vyslovil Petr Blos ve své stati *Freud a otcovský*

miluje, ale u kterého stále pokulhává za možnostmi empatie k nenormalitě jeho reakcí, si vybírá svou daň:[4]

„Ale táta mě přerušil a hrozně pevně mě popadl za ruku. Nikdy předtím mě takhle nepopadl. Máma mě občas uhodila, protože byla temperamentní, což znamená, že se rozzlobila rychleji než ostatní lidé a častěji křičela. Táta je ale vyrovnanější, což znamená, že se tak rychle nerozzlobí a nekřičí tak často. Takže mě hodně překvapil, když mě popadl.

Nemám rád, když mě lidi popadnou. A taky nejsem rád překvapený. Takže jsem ho praštil, jako jsem praštil toho policistu, když mě popadl za paži a postavil na nohy. Ale táta neodešel a křičel. A já jsem ho praštil znovu. A dál už nevím, co jsem dělal.

Na chvilku mi vypověděla paměť. Vím, že to byla krátká chvíle, protože jsem se potom díval na hodinky. Bylo to, jako by mě někdo vypnul a pak zase zapnul. A když mě zase zapnul, seděl jsem na koberci opřený zády o zeď a pravou ruku jsem měl od krve a bolela mě jedna půlka hlavy. A táta stál na koberci metr přede mnou a díval se dolů na mě a v pravé ruce stále držel mou knihu, ale byla přehnutá napůl a všechny rohy byly pomačkané a na krku měl škrábanec a měl natržený rukáv u své nové zelenomodré kostkované košile a těžce oddechoval.“ (Haddon 2003, s. 95).

Představíme-li si, co v takový moment cítil táta Christophera, tak zcela jistě to byl vztek, ale také pocit viny ze svého selhání a beznaděj, zda mu to chlapec bude schopen odpustit a pochopit jeho motivace k takovým absurdním výpadům. Naproti tomu by se člověk nedivil ani myšlenkám zcela opačným, a to vyčítavým, nasměrovaným proti chlapci a jeho abnormálnímu chování a jednání. Vezměme do úvahy, že stupňující se konflikty mezi manžely byly zcela jistě vyhroceny interakcí s postiženým dítětem, které byly dovršeny rozchodem a útěkem manželky k jinému muži.

I zde vidíme souvislost s mýtickými hrdiny, zejména s rodičem Héfaista, i když v tomto případě s jeho matkou.

2.5 Iniciace hlavního hrdiny jako cesta k sobě samému

V dalším plánu díla je zřejmá iniciační cesta Christophera, která je v závěru knihy vyjádřena jízdou vlakem za matkou do Londýna. Autor nás neomylně

---

komplex: „Doléhající sexualita adolescenta slouží mnohem spíše odpoutání od otce, než by cílila na vztah se ženou (matkou). Je třeba ji chápat jako naléhavou snahu vymanit se z vlivu otce.“ (In Kast 2004, s. 14).

[4] Viz *Modely vysvětlení agrese* (Kern, Mehl, Nolz, Peter, Wintersperger 1999, s. 68 – 75).

vede, abychom si jen na okamžik představili, jaké obtíže, obavy a strach provázely chlapcovu snahu setkat se znovu s maminkou, kterou po celé dva roky považoval za mrtvou. Ale největším problémem byla sama jízda veřejnou dopravou, s kterou neměl hrdina knihy vůbec žádné zkušenosti, kde bylo velké množství lidí, které mu naháněly hrůzu, a především situací mezi ním a cestujícími, na které se obrátil o pomoc a kteří nemohli na první pohled odhadnout, že je to člověk s postižením a má svou vlastní specifickou mluvu a potřeby…

Ačkoli vyjadřovat emoce neměl chlapec ve svém rejstříku, z ukázky chápeme, jak nutně matku potřeboval k životu, jak mu chyběla, jak žít bez ní teď, když věděl, že není po smrti, nebylo možné:

„A máma mě objala a řekla: ‚Christophere, Christophere, Christophere.‘

A já ji odstrčil, protože mě držela a to nemám rád, a odstrčil jsem ji hodně prudce a upadl jsem.

A pan Shears řekl, ‚Co se to tu sakra děje?‘

A máma řekla, ‚Promiň mi to, Christophere. Zapomněla jsem.‘

A ležel jsem na zemi a máma natáhla pravou ruku a rozevřela prsty do vějíře tak, abych se mohl dotknout jejích prstů, ale vtom jsem si všiml, že mi Toby utekl z kapsy, takže jsem ho musel chytit.“ (Haddon 2003, s. 202).

Rodičovská pochybení, kterým jsme se věnovali výše i v souvislosti s mýtem o Héfaistovi, dostala v závěru knihy zřetelnější obrys, ale také jakýsi pokus o rozhřešení:

„A potom táta vešel do mého pokoje. Já jsem měl ale vytažený svůj švýcarský nůž s ostrou pilkou pro případ, že by na mě sáhl. A máma přišla taky do pokoje a řekla: ‚To je v pořádku, Christophere. Nedovolím, aby ti něco udělal. Nic ti nehrozí.‘“

A táta si klekl k posteli a řekl, ‚Christophere?‘

Já jsem ale nic neříkal.

A on řekl,‚Christophere, je mi to líto, moc líto. Všechno. To s Welingtonem. To s těmi dopisy. To, žes kvůli mně musel utéct. Nikdy jsem nechtěl… Slibuju, že už nikdy nic takovýho neudělám. Haló. No tak, chlapče.‘

A potom natáhl pravou ruku a rozevřel prsty do vějíře, abych se mohl dotknout jeho prstů, ale já jsem se nedotkl, protože jsem byl vyděšený.

A táta řekl, ‚Do prdele. Christophere, prosím.‘

A po tvářích mu tekly slzy.“ (Haddon 2003, s. 208).

Zdálo by se, že matka ze situace vyšla vítězně, především ve vztahu Christophera k ní. Z replik otce však vidíme, že to zdaleka tak jednoznačné není a že s pravdou, kterou jí vmetl do tváře, bude mít co dělat, aby se popasovala:

„A táta křičel, ‚Vařil jsem mu. Pral jsem mu. Každý víkend se mu věnoval. Staral se o něj, když byl nemocný. Jezdil s ním k doktorovi. Trnul strachy pokaždý, když se v noci někde toulal. Chodil jsem do školy pokaždý, když se popral.

A ty? Co ty? Tys mu psala nějaký zasraný dopisy.‘

A máma křičela, ‚Takže sis myslel, že je v pořádku, když mu řekneš, že mu máma umřela?‘“ (ibid., s. 207).

Závěr

Knihu *Podivný případ se psem* můžeme zařadit k dílům, která představují vážnější stránku života rodiny a která se v literatuře zabydlela zejména v 80. letech. Naproti tomu deníková chronologická forma vyprávění silně působí na identifikaci s hrdinou do té míry, že si člověk prvoplánově neuvědomuje, že čím žije Christopher a jeho nejbližší, je skutečně těžké. Napomáhá tomu i řada komických situací, které vznikají z odlišného vnímání a chápání hrdiny a čtenáře. Za úsměvným příběhem se ale skrývá drama, a to s jasným poselstvím: každé dítě, přičemž nezáleží na věku, potřebuje pevný bod v podobě stabilních vztahů kolem sebe, aby se mohlo optimálně vyvíjet. V případě nezralého jedince, který má nějaký handicap nebo obtíže, to platí dvojnásob.

Otázkou ale zůstává právo každého jedince na svůj vlastní hodnotný život, což v tomto případě se zdá být v protikladu s poselstvím knihy. Nicméně kniha *Podivný případ se psem* je ojedinělým příběhem, který člověka zasáhne na mnoha úrovních. Pravděpodobně i proto se dílo dočkalo řady divadelních inscenací, která se dodnes hrají a sklízí velký úspěch.

Literatura

DAY, M., 2008. *100 postav klasické mytologie*. Praha: Metafora, spol. s r. o. .ISBN 978-80-7359-139-7.

DĚKANOVSKÝ, J., 2008. Kdo nám rozbil rodinné vztahy? In: *Lidové noviny*. Roč. 14, Leden 2008, s. 18.

GREEN, L. a J. SHARMAN-BURKE, 2001. *Životní cesta v zrcadle mýtů*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-528-8.

KASR, V., 2004. *Otcové – dcery, matky – synové*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-838-4.

KERN, H., CH. MEHL, H. NOLZ, M. PETER a R. WINTERSPERGER, 1999. *Přehled psychologie*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-426-5.

PÝCHA, P., 2004. Úzkost jménem. In: *Právo*. Roč. 14, Květen 2004, s. 15.

SCHMIDBAUER, W., 1994. *Psychologie, Lexikon základních pojmů*. Praha: Naše vojsko. ISBN 80-206-0459-6.

TĚTHALOVÁ, M., 2008. Kam mi zmizela půda pod nohama? In: *Psychologie dnes*. Roč. 5, Březen 2008, s. 59.

Prameny

HADDON, M., 2014. *Červený dům*. Praha: ARGO. ISBN 978-80-2571-199-6.

HADDON, M., *Podivný případ se psem*. Praha: ARGO. ISBN 807-20-3541-X.

HADDON, M., 2007. *Problémové partie*. Praha: ARGO. ISBN 978-80-7203-949-4.

Kontakt

Mgr. Jana Bednářová, Ph.D.
Katedra primárního vzdělávání
Fakulta pedagogická, Technická univerzita v Liberci
Studentská 1402/2, 460 05 Liberec
jana.bednarova@tul.cz